

Diastemata bij paarden

De kiezen van een paard

Een paard heeft hele lange kiezen, waarvan maar een heel klein stukje boven het tandvlees in de mond uitsteekt. Door het vermalen van ruwvoer slijten de kiezen langzaam af. Dat lost het paard op door de kies steeds verder uit de kaak te duwen naar de mondholte toe. Zo blijft er ondanks de slijtage altijd een stukje kies in de mond over waar het paard mee kauwt (figuur 1). De kiezen hebben van nature dus een relatief lang stuk 'kroon' boven de kieswortel zitten wat deels onder het tandvlees in de tandkas ligt. Het deel onder het tandvlees wordt dus de 'reserve kroon' genoemd.

Door het slijtage en uitdrijvings-proces geldt: hoe ouder een paard is, hoe minder er nog van de kies over is. Wanneer er op seniore leeftijd nog maar een héél klein stukje kies onder het tandvlees over is, raakt de kies zijn anker dus kwijt. Dan kan de kies door de krachten van het kauwen los komen te zitten en er uiteindelijk zelfs uit vallen.

Boven het tandvlees / in de mondholte

Reserve kroon/kies

Kies wortel

Figuur 1: Dit is een kies van een relatief jong paard. Onder het onderste stippel lijntje ziet u de wortels. Boven het onderste stippel lijntje is de kroon. Tussen de twee stippel lijntjes in wordt de 'reserve kroon' genoemd en ligt in de tandkas. Dit deel beweegt langzaam richting de mondholte, om voor slijtage te compenseren. Alleen het wat donker gekleurde deel boven het bovenste stippel lijntje steekt in de mond uit.

Wat is een diastema?

Bij een diastema ontstaat een ruimte/spleetje tussen de kiezen in, die gevuld raakt met voer. Dat kan verschillende oorzaken hebben:

- **Ouderdom:** De kies loopt naar de wortel taps toe, dus dicht bij de wortel is de kies wat smaller. Dat betekent dat wanneer op oudere leeftijd dit deel in de mond uitkomt, de kiezen niet meer goed op elkaar aansluiten en er dus spleetjes tussen de kiezen kunnen ontstaan.
- **Wisselen:** Tijdens het wisselen ontstaan er tijdelijk ruimtes tussen de kiezen en kan er voer tussen de doppen en de kiezen vast komen te zitten.
- **Aangeboren:** Ieders gebit is weer anders, dat geldt ook voor paarden. Sommigen hebben een kies die een beetje uit de rij staat (meer naar de wang of naar de tong toe). Sommige paarden hebben een kies die wat scheef naar voren of naar achteren groeit. Al deze afwijkingen kunnen ook voor diastemata zorgen.
- **Te weinig onderhoud:** Omdat de kiezen continu verslijten en uitgroeien verandert het kauwoppervlak vanzelf. Sommige paarden kunnen richels of punten ontwikkelen die uitsteken. Doordat de kiezen tijdens het kauwen over elkaar heen en weer wrijven kun je je voorstellen dat een uitstekende punt ook heen en weer geduwd wordt. Hierbij kunnen diastemata ontstaan. Zie figuur 2.

Figuur 2: In de bovenste rij ziet u een schematische tekening van de kiezen van een paard met een netjes gebit. In het midden 'in rust' en links en rechts de beweging die de kaak maakt.

In de onderste rij ziet u een schematische tekening van kiezen waarbij een richel is ontstaan. Links en rechts ziet u wat er gebeurt tijdens de bewegingen van de kaak. De rode pijlen wijzen naar het ontstaan van een diastema.

Wanneer er een spleet tussen kiezen ontstaat en het paard zijn ruwvoer eet, wordt dit door het kauwen tussen de spleetjes geduwd. Het vezelige voer kan er meestal niet makkelijk meer uit. Door het kauwen komt er steeds meer voer in en druk op het spleetje te staan. Het voer dat daar vast zit gaat rotten en zorgt voor tandvlees ontsteking en cariës (gaatjes in de kies). Het ontstoken tandvlees trekt zich terug, waardoor de ruimte tussen de kiezen nóg groter en dieper wordt. Hier kan dus nóg meer voer in gaan gepropt worden. Zo ontstaat een vicieuze cirkel, waarbij de tandkas langzaam steeds verder bloot komt te liggen. Uiteindelijk kan de ontsteking bij de kieswortel komen en kan de kies komen te sterven.

Heeft een paard last van een diastema?

Het ontstekingsproces dat zich bij een diastema plaats vindt is (afhankelijk van de ernst) een beetje tot heel erg pijnlijk. Wanneer er nog geen ontstekingsproces is begonnen hoeft een paard er nog geen last van te hebben. Wanneer een paard wel pijn heeft zal een paard tóch door blijven eten, want niet eten betekent niet overleven. Honger is honger, punt uit. Soms kan een paard voedsel in de wangen gaan hamsteren, als een soort kussentje om de pijnlijke plek heen (van buitenaf soms te zien als bolle wangen), of laat een paard na het kauwen propjes voer uit de mond vallen. Echter is er vaak van buitenaf niets te zien. Door regelmatige controles door de paarden tandarts, welke met een spiegel de hele mond van binnen bekijkt, kunnen diastemata op tijd gevonden worden.

Figuur 3: Links ziet u een diastema - gebruik van een spiegel is dus onmisbaar bij het onderzoek! Rechts ziet u een gezonde tandvlees rand zoals het hoort te zijn.

Wat kan er aan gedaan worden?

Afhankelijk van de oorzaak, kan het diastema een tijdelijk probleem zijn dat na behandeling toch weer hersteld. Echter kan het ook zijn dat een diastema niet permanent op te lossen is. Dan is het belangrijk dat het diastema met regelmaat leeg en schoon gespoeld wordt, zodat het tandvlees kan herstellen en het diastema niet dieper gaat. Zo worden paarden met

terugkerende diastemata i.i.g. tweemaal per jaar door onze paardentandarts behandeld. Tijdens een behandeling wordt het diastema helemaal leeg gemaakt. Dit doen we met behulp van een water-flos systeem, een lang pincet en ander flos-achtig gereedschap. Met behulp van een spiegel wordt gecontroleerd of het diastema daadwerkelijk leeg is. Vervolgens kan, indien dit nodig is, het spleetje tussen de tanden tijdelijk opgevuld worden (figuur 4). Dit zorgt er voor dat er tijdelijk geen voer meer in gepropt kan worden, zodat het tandvlees de tijd krijgt om te herstellen. De vulling valt er gewoonlijk vanzelf weer uit. Naast het vullen van een diastema kan het proces, indien de nood bestaat, geholpen worden door het paard tijdelijk op een slobber-achtige ruwvoer vervanger te zetten.

Figuur 4: Het diastema tussen deze kiezen is met een tijdelijke vulling dicht gemaakt.

In sommige gevallen, wanneer een diastema diep lijkt te gaan, of bij duidelijke klinische klachten, kan het nodig zijn een röntgenfoto te maken om de toestand van de kieswortel in kaart te brengen. Indien deze ook aangetast is, kan het beter zijn de kies te verwijderen. Ook wanneer een kies al los zit zal extractie overwogen moeten worden.

Beide kiezenrijen diastemata tussen de eerste en tweede kies.

Ernstige diastemata achterin

Ernstige diastemata tot aan de kies wortels hebben bij dit paard geleid tot bot ontsteking en bot oplossing.

Diastemata tot in de tandkas, met duidelijke bot ontsteking tot gevolg, hier ook goed aan de zijkant te zien.

NB: bij het levende paard is dit niet aan de buitenkant te zien. Goede inspectie door de tandarts of/en dierenarts is onmisbaar.

Hetzelfde paard als links boven, met ook duidelijke bot reactie aan de binnenkant van de kaak. Het bot is niet glad meer.

Door diastemata met regelmaat op te schonen kan het tandvlees weer even herstellen en kan in vele gevallen voorkomen worden dat de kieswortel en/of tandkas geïnfecteerd raakt. Echter is elke situatie weer anders en zal er dus een plan op maat gemaakt moeten worden. Door het ontstekingsproces onder de duim te houden kan ook bij paarden met terugkerende diastemata voorkomen worden dat er ernstige klachten ontstaan.

Indien u een afspraak wilt maken of nog vragen heeft, neem dan contact met ons op via 0342-471316.